

С.М. Маринкевич

КОНТЕНТ-АНАЛІЗ СІМЕЙНИХ МІФІВ ВОЦЕРКОВЛЕНИХ РОДИН

У роботі вивчаються сімейні міфи воцерковлених родин за допомогою методу контент-аналізу, подається інтерпретація результатів дослідження з точки зору специфіки трактування сімейного міфу як ідеальної соціальної установки.

Ключові слова: сім'я, воцерковлена родина, сімейний міф, сімейна система, контент-аналіз.

В работе изучаются семейные мифы воцерковленных семей с помощью метода контент-анализа, представлена интерпретация результатов исследования с точки зрения специфики толкования семейного мифа как идеальной социальной установки.

Ключевые слова: семья, воцерковленная семья, семейный миф, семейная система, контент-анализ.

This article investigates domestic myths of the churched families using the method of content-analysis, interpretation of the results of the study is given in terms of the specifics of explanation of domestic myth as an ideal social attitude.

Key words: family, churched family, family myth, the family system, content-analysis..

Постановка проблеми. Сучасні дослідники психології сім'ї переконані, що родинні відносини являють собою складну психічну реальність, яка містить і індивідуальні, і колективні, й онтогенетичні, і соціогенетичні, і міфологічні підоснови (В.В. Абраменкова, Н.Н. Лебедева, Л.Б. Шнайдер). Незважаючи на широке розмаїття наукових розвідок й активний розвиток предметного поля психології сім'ї, деякі явища, породжені специфікою родинної взаємодії, так і залишаються досі практично не вивченими. Серед них – галузь сімейної самосвідомості, і зокрема феномен сімейного міфу.

Незважаючи на активне використання у психотерапевтичній та консультативній практиці ідеї існування сімейного міфу, теоретична база цього поняття, цілісні концепції, які б розкривали психологічну природу цього феномену, ще не стали об'єктом ґрунтовних досліджень фахівців.

Крім того, поза увагою дослідників на сьогодні залишається специфіка сімейних міфів родин, що належать до різних соціальних класів, а також тих, що є членами різних релігійних спільнот, об'єднань, організацій, серед яких найпоширенішою за чисельністю на території України є Українська Православна Церква.

Актуальність дослідження. Сьогодні, з огляду на останні політичні, соціально-економічні, культурні зміни в нашому суспільстві, особливої уваги потребують проблеми зростання суїцидальних тенденцій, аддиктивних виявів та девіацій серед молоді, психосоматичних розладів, особистісної та соціальної дезадаптації членів українського суспільства. Тому цілком природним процесом на сьогодні є надолуження втрачених ідеалів та повернення до духовних основ християнства і, зокрема, православ'я як традиційної релігії на Україні, яке має багатовіковий досвід збереження та примноження духовних цінностей особистості та суспільства в цілому, що ставало важливим орієнтиром та моделлю гармонізації не лише міжособистісних стосунків, а й подолання кризових етапів розвитку цілих народів.

З огляду на ці фактори надзвичайно актуальним є осмислення воцерковленості як процесу поступового «залучення людини до християнської традиції та церковного життя, головними критеріями якої виступають регулярне відвідування богослужінь та регулярне залучення до Таїнств Сповіді та Святого Причастя» [3, с. 495] та його впливу на різні сторони життя особистості і, зокрема, на сферу сімейних стосунків.

Крім того, дослідження різних аспектів сімейних взаємин воцерковлених родин проводилось лише колегами з близького зарубіжжя, серед яких родинні міфи таких сімей не стали об'єктом всебічного аналізу. Слід зауважити, що у вітчизняній психології метод контент-аналізу також досі не застосовувався для висвітлення тих чи інших аспектів сімейної міфології.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У суб'єктивній картині світу міф реалізує адаптивну функцію, дозволяючи людині створювати комфортне психологічне й духовне середовище буття, відчувати себе захищеним в навколишньому світі, робити його зрозумілим та близьким. З точки зору міждисциплінарного підходу, а саме здобутків філософії, соціології, лінгвістики, культурології, історії тощо в галузі вивчення такого феномена, як міф, сімейний міф може трактуватися як інваріант соціального міфу (адже сім'я є відкритою соціальною системою), який є особливою формою осмислення буття, що властива будь-якій соціальній системі (у тому числі й родинній), і виступає як ідеальний зразок моделювання світу.

На думку багатьох сімейних психологів та психотерапевтів, у ході життєдіяльності родини в її членів формуються різні уявлення: про себе як члена сім'ї, про інших, тих, хто входить у сімейне коло, про умови життя, цілі, типові сімейні ситуації, проблеми, які доводиться вирішувати разом, соціальне оточення і взаємовідносини з ним родини (Г.М. Бевз, Е.Г. Ейдемільер, М.С. Корольчук, Т.М. Мішина, В.В. Юстіцькіс).

У цій сукупності уявлень виділяються найбільш консервативні, глибинні кластери, які в символічній, афективній формі інтерпретують реальність і складають основу сімейної самосвідомості – сімейні міфи (Ж. Фортес де Лефф та ін.).

Варто зазначити, що сімейний міф – це категорія, яку слід розглядати в парадигмі поглядів на сім'ю як систему, що

реалізувалися на практиці в роботі відомих сімейних психотерапевтів М. Боуена, К. Вітакера, С. Мінухіна, М. Сельвіні Палаццолі, П. Пепп, Дж. Хейлі, а останнім часом і їх російських колег А. Варги, О. Чернікова та ін.

Наприклад, представники Міланської школи (М. Сельвіні Палаццолі, Л. Босколо, Д. Чеккін, Д. Прата) визначили сімейний міф як набір сімейних вірувань, заснованих на спотворенні дійсності, які формують, підтримують і виправдовують патерни поведінки і відносин. У теорії Міланської школи постулюється, що міф, що описує сімейну ідентичність, існує в будь-якій сім'ї, але зазвичай це знання погано структуроване, рідко використовується. Міф необхідний тоді, коли границі сім'ї знаходяться під загрозою. Це буває в тих випадках, коли стороння людина входить в сім'ю, сім'я міняє соціальне оточення або в моменти якихось серйозних соціальних змін. Крім того, сімейний міф яскраво проявляється у випадку родинної дисфункції.

У зв'язку з тим, що термін «сімейний міф» з'явився в науковому обігу порівняно недавно (в 1996 р.), то синонімами його в різних концепціях і підходах виступали поняття «вірування», «сімейна схема», «переконання», «сімейно кредо», «рольові очікування», «узгоджений захист», «образ сім'ї» або «образ «ми»», «наївна сімейна психологія» тощо (А. Бек, Ф. Даттіліо, Е. Ейдемільер, В. Юстіккіс, Т. Мішина).

Так, на думку представників психології нарративу (Дж. Брунер, Я. Єремєєв, Є. Калмикова, Н. Лебедева, Е. Мергенталер, О. Мінеєва, Є. Сапогова та ін.), у якій проблеми сімейного міфу, сімейної історії, сімейного коментаря сьогодні є дуже актуальними, родинне життя настільки складне, що людина шукає способи пояснити його, і ці пояснення, історії, міфи якраз і формують досвід і регулюють поведінку. Виникнення ж спотворених міфів пояснюється тим, що на людей сильний тиск мають культура, соціум, змушуючи їх звизити уявлення про себе і про світ у цілому. Ця важлива теза про причину виникнення міфу під впливом суспільства і відрізняє психологію нарративу, скажімо, від психоаналітичного підходу, який, у свою чергу, причину появи персонального чи сімейного міфу вбачає у специфіці самої особистості чи впливі її батьківської сім'ї.

Про сімейну міфологію у більш вузькому трактуванні йдеться в дослідженнях сучасного московського психолога А. Нестерової. На її думку, це «складний соціально-психологічний феномен, детермінований низкою соціокультурних, соціально-групових, внутрішньосімейних та особистісних факторів» [1, с. 9].

Тож, сімейним міфом будемо вважати певну неусвідомлювану угоду між членами сім'ї, яка підтримує родинну єдність, формує образ сім'ї, сімейну самосвідомість, сімейну ідентичність, що регулює сімейні правила і визначає характер комунікацій [4, с. 26].

Тож, **метою** даної роботи є спроба визначити специфіку сімейних міфів саме воцерковлених родин, розглянути їх специфіку та особливості функціонування за допомогою методу контент-аналізу.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, **контент-аналіз** – «це метод виявлення та оцінки специфічних характеристик текстів та інших носіїв інформації, у яких згідно з метою дослідження виділяються певні смислові одиниці змісту і форми інформації: психологічні характеристики персонажів повідомлень масової комунікації, види взаємодії людей, жанри повідомлень та ін. Контент-аналіз дозволяє виявити окремі психологічні характеристики комунікатора, аудиторії, повідомлення та їх взаємозв'язку. На відміну від елементарного змістовного аналізу, контент-аналіз як науковий метод психології застосовується для отримання інформації, що відповідає деяким критеріям якості - об'єктивність, надійність і валідність» [2, с. 109].

Після визначення системи категорій аналізу вибирається відповідна їм одиниця аналізу тексту. За одиницю аналізу може бути прийняте: а) слово; б) речення; в) тема; г) ідея; д) автор; е) персонаж; є) соціальна ситуація; з) частина тексту, об'єднана чимось, що відповідає змісту категорії аналізу.

Якщо контент-аналіз виступає єдиним методом інформації, оперують не однією, а відразу декількома одиницями аналізу.

Потім встановлюється одиниця підрахунку, тобто кількісна міра одиниці аналізу, що дозволяє реєструвати частоту (регулярність) появи ознаки категорії аналізу в тексті. Одиницями підрахунку можуть бути число певних слів або їх поєднань, кількість рядків, друкованих знаків, сторінок, абзаців, авторських аркушів, площа тексту, виражена у фізичних просторових величинах і багато іншого.

Емпіричне дослідження сімейних міфів воцерковлених родин було проведене за участю парафіян Української Православної Церкви Московського Патріархату Дніпропетровської та Павлоградської єпархії, у тому числі сімей священнослужителів.

Методичним інструментарієм стала анкета для визначення соціально-демографічних особливостей респондентів та їх воцерковленості, а також контент-аналіз текстів творів воцерковлених родин на тему «Світ моєї сім'ї».

Для оцінки ступеню воцерковленості опитуваних до анкети було внесене питання про регулярність відвідування респондентом церкви. Ми виходили з того, що воцерковлена людина буде відвідувати богослужіння мінімум раз на тиждень, адже одним з найважливіших критеріїв воцерковленості є виконання канонічних установ Православної Церкви, серед яких – обов'язкове відвідування недільних та святкових богослужінь. Отже, частота відвідування церкви рідше, ніж 1 раз на тиждень, розглядалася нами як критерій до віднесення респондента до групи невоцерковлених осіб.

До уваги бралися не лише нуклеарні родини, а й члени сімей воцерковлених осіб. Передбачалося, що родина є воцерковленою, якщо, більше, ніж 1 член сім'ї регулярно відвідує православний храм, бере участь у таїнствах і живе церковним життям.

Середній вік респондентів склав 39, 9 років.

У дослідженні взяли участь 8 подружніх пар. Обсяг текстів творів на тему «Світ моєї сім'ї» – від 1 до 5 друкованих сторінок формату А-4.

Аналіз текстів з метою виявлення компонентів сімейних міфів проводився за допомогою контент-аналізу.

Категоріями аналізу стали аспекти сімейних взаємовідносин і життєустрою православних воцерковлених родин.

За одиниці аналізу були взяті слова, словосполучення, речення, теми, сюжети.

Було застосовано як якісний, так і кількісний методи контент-аналізу.

При проведенні кількісного контент-аналізу одиницями підрахунку стали слова (лексичні одиниці) та словосполучення, якісного – теми і сюжети.

Як відомо, кількісний контент-аналіз (також іменується змістовним) ґрунтується на дослідженні слів, тем і повідомлень, зосереджуючи увагу дослідника на змісті повідомлення. Таким чином, збираючись піддати аналізу вибрані елементи, потрібно вміти передбачати їх зміст і визначати кожен можливий результат спостереження відповідно до очікувань дослідника.

Передовсім це означає, що першим кроком при проведенні контент-аналізу цього типу буде створення свого роду словника, в якому кожне спостереження отримає визначення і буде віднесено до відповідного класу.

Крім слів, тем і інших елементів, що позначають змістовну сторону повідомлень, існують й інші одиниці, що дозволяють проводити якісний або, іншими словами, структурний контент-аналіз. У цьому випадку дослідника цікавить не стільки, **що** говориться, скільки, **як** говориться.

На першому етапі дослідження всі тексти були проаналізовані з точки зору наявності в них тих чи інших центральних тем. Такими, з нашої точки зору, є наступні:

- 1) сім'я і Православна Церква;
- 2) тема подружніх відносин;
- 3) тема виховання дітей.

У межах кожної з тем було виокремлено по декілька сюжетів (табл. 1):

Таблиця 1

Теми	Сюжети
1. Сім'я і Православна Церква	1.1. Сюжет про переосмислення життя 1.2. Віра як основа життя
2. Подружні відносини	2.1. Сюжет про сімейну ієрархію 2.2. Любов як мірило відносин
3. Виховання дітей	3.1. Діти – Божий дар 3.2. Християнське виховання

Після цього тексти творів воцерковлених сімей стали об'єктом вивчення з точки зору наявності в них тих чи інших сюжетів, що складають основу центральної теми (табл. 2).

Таблиця 2

Ім'я автора	Тема 1		Тема 2		Тема 3	
	Сюжет 1.1.	Сюжет 1.2.	Сюжет 2.1.	Сюжет 2.2.	Сюжет 3.1.	Сюжет 3.2.
1. Оксана	+	+	+	+	+	+
2. Людмила	-	+	+	+	-	+
3. Наталя М.	-	+	+	+	+	+
4. Наталя Ж.	+	+	+	+	+	+
5. Ірина	+	+	+	+	+	+
6. Таїсія	+	+	+	+	-	+
7. Юлія	+	+	+	+	+	+
8. Арина	+	+	+	+	-	+

Після цього було проведено якісний аналіз відповідності семантики слова, словосполучення чи речення сюжетному змісту (всі тексти були написані російською мовою, тому наведені приклади зберігають правопис першоджерела):

Тема 1. Сім'я і Православна Церква

1.1. Сюжет про переосмислення життя:

- *речення*: «Придя к вере, в моем доме появилась любовь», «Осознав свою немощность и беспомощность, я также поняла, что это милость Божья», «Мы на правильном пути», «Придя к Богу, у нас всех появилось больше терпимости», «Слово совесть стало более значимым, весомым», «Теперь я поняла, как заблуждалась, и как мало любви я дала своему сыну», «Только придя в храм, я впервые узнала...», «Я стала пересматривать свою жизнь», «Я меняла жизнь своей семьи», «Мы стали на новый жизненный путь», «Я понемногу стала находить ответы на вопросы духовного характера», «Вместе мы стали ходить в церковь после рождения дочки», «Стало естественным отложить все дела в воскресенье», «Мне казалось, что никогда не изменятся мои убеждения», «Такое понимание пришло после Таинства венчания», «Мы стали на новый жизненный путь»;

- *словосполучення*: «путь к вере», «начались перемены», «стала больше любить», «кардинальные изменения», «громче голос совести», «начала изучать православие», «начала становиться на путь веры», «выбрали эту дорогу», «огромный труд перестроить свое сознание»;

- *слова*: антонімічні пари: «раньше – теперь, сейчас», «не было – появилось», «мы дрались, обижали друг друга» (мова йде про дітей – С.М.) – «наши дети любят друг друга», «не знали – узнали», «не видели – увидели», «не понимала – поняла», «плотский – духовный» тощо.

1.2. Віра як основа життя:

- *речення*: «Я пришла в храм и к Богу», «Семья - это маленькая церковь», «Православная церковь, как любящая мать, предлагает этот опыт своим чадам», «Как и задумано Богом», «Слава Богу», «Помогай ему Бог», «Важнейшее место в жизни жены занимает церковь», «Церковная среда оказывает значительное влияние и на супруга», «Если не к кому обратиться – есть Бог, с которым можно говорить, советоваться, просить, и ответ будет обязательно!» ;

- *словосполучення*: «придя к Богу», «милость Божья», «Божья благодать», «пребываем с Богом», «праздничные богослужения», «церковная ограда», «духовное основание», «воцерковленная семья», «православная семья», «духовное воспитание», «Божья помощь», «евангельские истины», «православные законы и традиции», «спасительная Православная Вера», «духовный отец», «духовный наставник», «церковные правила», «Божье благословение», «святая вода», «Дух Божий», «настоящая христианская семья», «крестное знамение», «церковный устав», «жить в истине», «упование на Бога», «Бог в сердце», «идя к спасению»;

- *слова*: а) на позначення внутрішніх основ православної віри: «Бог», «Божий», «Господь», «Творец», «Отец, Сын, Святой Дух», «Дух Божий», «православие», «православный», «духовность», «духовный», «вера», «верующий», «христианка», «христианский», «грех», «гордыня», «святой», «благодать», «спасение», «спасительный», «благословить»;

б) на позначення зовнішніх атрибутів церковного життя: «церковь», «церковный», «храм», «исповедь», «причастие», «причащаться», «венчание», «покреститься», «крест», «крестик», «молитва», «молиться», «богослужение», «Евангелие», «евангельский», «Библия», «единоверцы», «пост», «поститься», «священник», «Крещение», «Рождество».

Тема 2. Подружні відносини

2.1. Сюжет про сімейну ієрархію:

- *речення*: «Я убрала руку с пульта управления и стала стараться во всем слушать мужа», «Официальным ответственным лицом является муж», «Духовная сторона семьи – под влиянием жены», «Глава семьи – муж, и это непоколебимая истина», «Муж умнее и мудрее меня», «Муж, который слушает Бога и учит свою семью слушать и верить», «Воцерковленной семье должна быть присуща определенная иерархия», «Одним из важных условий нормального микроклимата в семье является соблюдение иерархии», «Муж подчиняется Богу, жена мужу, а дети родителям», ««В нашей семье все главные вопросы решает глава семейства – муж», «Послушание превыше поста и молитвы», «Чтобы

быть хорошей женой, нужно в первую очередь слышать и слушать своего мужа»;

- *словосполучення*: «глава семейства», «глава семьи», «основной добытчик», «образец настоящего семьянина», «хорошая жена», «нести ответственность», «послушание мужу»;

- *слова* : «иерархия», «глава», «защитник», «кормилец», «помощница», «послушание», «слушаться», «хозяин», «отец», «Домострой», «советчик», «тыл», «опора», «почитание», «почитают».

2.2. Любов як мірило відносин:

- *речення*: «Я очень люблю своего мужа», «У меня очень хороший муж», «Любовь – это фундамент, без которого крепкой семьи не построить», «Любить тоже нужно уметь, любить и терпеть, жертвовать и прощать», «Как окружить родных любовью?», «Нужно научиться терпеть, прощать и любить в этой жизни», «Нужно два крыла – любовь и терпение», «Очень хочется, чтобы мы с мужем остались вместе – и в этой жизни, и в будущей», «Семья – это союз двух людей, союз любви», «Мы учимся дарить друг другу радость, любить друг друга»;

- *словосполучення*: «любовь Божья», «всесовершенная любовь», «территория любви», «счастливая семья», «хорошее настроение», «радостная весть», «счастливая жизнь», «беречь любовь», «союз любви»;

- *слова*: «любовь», «любить», «обнимать», «целовать», «гармония», «счастье», «мириться», «прощать», «благорасположение», «радость», «радоваться», «терпение», «смирение».

Тема 3. Виховання дітей

3.1. Діти – Божий дар:

- *речення*: «Чем больше укреплялась наша вера, тем больше мы хотели второго ребенка», «Всю беременность я уповала на милость Божью», «Молилась Николаю Чудотворцу и просила помощи в родах», «Во время утихания схваток я читала молитвы», «Было только упование: Боже, сохрани ребенка», «Дети – носители Духа Божьего»;

- *словосполучення*: «чада Божьи», «замечательные дети», «будущее поколение», «здоровый и сильный малыш», «легкая и интересная беременность», «большой брат», «умные дети», «уникальность своего ребенка», «творческая и эмоциональная девочка», «послушные дети»;

- *слова*: «чадо», «детки», «дети», «ребенок», «сын», «дочь», «суперсын», «сыночек», «роды», «рождение», «сестричка».

3.2. Християнське виховання:

- *речення*: «Раньше речь о духовном воспитании ребенка не шла», «Наши дети уже не видят воскресенья без храма», «Дети из

православної воцерковленої родини дуже відрізняються від дітей із невірних родин», «Вони швидше приймають істину», «Муж не заважає жінці і дівчині відвідувати святкові богослужіння», «Ми не тільки рятуємося самі, але допомагаємо нашим дітям виховувати свої життя на православній основі»;

-*словосполучення*: «послушні діти», «правильне виховання», «християнське виховання», «правильні приклади»;

-*слова*: «виховання», «зеркало», «відображення», «приклад», «вживають», «відповідальність».

Наступним етапом став підрахунок лексичних та синтаксичних одиниць (слів, словосполучень і речень) – своєрідних маркерів тих чи інших сюжетів, що зустрічаються в аналізованих текстах (Табл. 3, 4, 5).

Таблиця 3

Тема 1. Сім'я і Православна Церква

Ім'я автора	Сюжет 1.1.						Сюжет 1.2.					
	Речення		Словосп.		Слова		Речення		Словосп.		Слова	
	к-ть	%	к-ть	%	к-ть	%	к-ть	%	к-ть	%	к-ть	%
1. Оксана	4	16,6	6	14,6	13	16,9	10	18,9	28	22,9	36	17,3
2. Людмила	0	0	0	0	0	0	3	5,7	7	5,7	13	6,3
3. Наталя	0	0	0	0	0	0	3	5,7	6	4,9	16	7,7
4. Віра	2	8,3	4	9,7	9	11,7	6	11,3	15	12,3	22	10,6
5. Ірина	3	12,5	5	12,2	10	13	6	11,3	10	8,2	24	11,5
6. Таїсія	5	20,8	8	19,5	14	18,2	8	15	18	14,8	32	15,4
7. Юлія	8	33,3	13	31,7	21	27,3	13	24,5	29	23,8	43	20,7
8. Арина	2	8,3	5	12,2	10	13	4	7,5	9	7,4	22	10,6
Всього	24	100	41	100	77	100	53	100	122	100	208	100

Таблиця 4

Тема 2. Подружні відносини

Ім'я автора	Сюжет 2.1.						Сюжет 2.2.					
	Речення		Словосп.		Слова		Речення		Словосп.		Слова	
	к-ть	%	к-ть	%	к-ть	%	к-ть	%	к-ть	%	к-ть	%
1. Оксана	3	13,6	6	15,3	12	16,2	6	17,6	20	25,6	25	16,1
2. Людмила	1	4,5	2	5,1	4	5,4	2	5,9	5	6,4	11	7
3. Наталя	1	4,5	3	7,7	4	5,4	1	2,9	4	5,1	12	7,7
4. Віра	3	13,6	3	7,7	8	10,8	4	11,8	9	11,5	20	12,9
5. Ірина	2	9	4	10,2	8	10,8	3	8,8	7	9	18	11,6
6. Таїсія	4	18,1	7	17,9	11	14,9	5	14,7	10	12,8	24	15,5
7. Юлія	7	31,8	10	25,6	19	25,7	10	29,4	17	21,8	31	20
8. Арина	1	4,5	4	10,2	8	10,8	3	8,8	6	7,7	14	9
Всього	22	100	39	100	74	100	34	100	78	100	155	100

Тема 3. Виховання дітей

Ім'я автора	Сюжет 3.1						Сюжет 3.2.					
	Речення		Словосп.		Слова		Речення		Словосп.		Слова	
	к-ть	%	к-ть	%	к-ть	%	к-ть	%	к-ть	%	к-ть	%
1. Оксана	3	23	5	25	10	22,2	4	14,3	5	16,1	13	13,2
2. Людмила	0	0	0	0	0	0	2	7,1	3	9,7	7	7,1
3. Наталя	1	7,7	3	15	6	13,3	1	3,6	1	3,2	3	3
4. Віра	2	15,4	2	10	5	11,1	3	10,7	4	12,9	14	14,3
5. Ірина	2	15,4	4	20	9	20	3	10,7	3	9,7	10	10,2
6. Таїсія	0	0	0	0	0	0	4	14,3	5	16,1	18	18,4
7. Юлія	5	38,5	6	30	15	33,4	9	32,2	8	25,8	25	25,5
8. Арина	0	0	0	0	0	0	2	7,1	2	6,5	8	8,3
Всього	13	100	20	100	45	100	28	100	31	100	98	100

Як бачимо, найбільша кількість лексичних і синтаксичних одиниць, що є семантичними маркерами тих чи інших сюжетів наявних у творах тем, виокремлюється в межах теми «Сім'я і Православна Церква», що свідчить про панівний вплив християнського, зокрема православного віросповідання на сімейні системи і на весь життєустрій родин, членами яких є автори текстів.

Зокрема, сюжет 1.2. «Віра як основа життя» простежується у всіх текстах і містить найбільшу кількість речень (53), словосполучень (122) та слів (208) з відповідною семантикою, що свідчить про те, що саме православна віра та її традиції й канони впливають на моделювання норм поведінки, а також на формування уявлень воцерковлених родин про себе, позиціонування і репрезентацію образу своєї сім'ї перед соціумом.

Контент-аналіз творів воцерковлених родин засвідчив, що центральними є також сюжети 2.2 «Любов як мірило відносин» (речень - 34, словосполучень - 78, слів - 155) та 3.2. «Християнське виховання» (речень - 28, словосполучень - 31, слів - 98).

Зауважимо, що ці три центральні сюжети можуть ілюструвати певну ієрархію цінностей воцерковлених сімей: на першому місці - взаємовідносини з Богом, далі - відносини в подружньому житті, засновані на любові, та гідне християнське виховання дітей.

З нашої точки зору, саме вони є складовими певного соціального міфу - ідеальної установки, що функціонує у воцерковлених родинах. Її можна назвати «**Ми - православна воцерковлена сім'я**».

Кількісний контент-аналіз текстів дозволяє простежити особливості розподілу сюжетів виділених тем за наявністю в них тих чи інших семантичних маркерів. Так, у межах теми 1 за кількістю одиниць переважає сюжет 1.2. «Віра як основа життя», сюжет 1.1.

«Про переосмислення життя» наявний у 6 текстах із 8 й ілюструє логічний етап життя людини після приходу до віри.

Тема 2 «Подружні відносини» складається з двох сюжетів, один з яких («Любов як мірило відносин») значно перевищує інший («Сюжет про сімейну ієрархію») за кількістю одиниць, які підраховувались (речень - 22 і 34, словосполучень – 39 і 78, слів – 74 і 155). Зазначимо, що у творах сюжет про сімейну ієрархію контекстуально розглядався в межах сюжету про любов як мірило відносин й ізольовано від нього не простежувався. Це свідчить про те, що, незважаючи на поширені в суспільстві стереотипи щодо жорсткого розподілу ролей та ригідної застарілої ієрархії у православних родинах, на думку самих воцерковлених людей, така ієрархія базується лише на взаємній любові один до одного подружжя, дітей та інших членів сім'ї.

Характерно, що в межах теми 3 переважає сюжет про *християнське виховання*. Тож, воцерковлені сім'ї сприймають своїх дітей не лише як Божий дар, а й опікуються відповідним вихованням, усвідомлюючи, що своїм життям та вірою вони мають дати дітям гідний приклад для наслідування.

Висновки. Отже, соціальний міф – ідеальна установка «Ми - православна воцерковлена сім'я» охоплює як рівні сімейних взаємин (подружніх, дитячо-батьківських), так і взаємин родини із зовнішнім світом (сім'я і соціум, родина і Церква). Тексти творів воцерковлених сімей яскраво ілюструють, як вплив православних устоїв позначається на їхніх ціннісних орієнтаціях, особливостях життєустрою, світобаченні членів сім'ї в цілому.

Використана література

1. *Нестерова, А.А.* Социально-психологические детерминанты семейных мифов / А.А. Нестерова : Автореф. дис. ... канд. психол. наук. – М., 2004. – 69 с.
2. Социологическая энциклопедия / под общ. ред. А.Н. Данилова. – М. : Высшая школа, 2003. – 460 с.
3. *Ткаченко, А.А.* Воцерковление / А.А. Ткаченко // Православная энциклопедия. – Т. IX. – М. : Церковно-научный центр «Православная энциклопедия», 2005. – С. 495-496.
4. *Хамитова, И.Ю.* Диагностика семьи. Инструкция по применению / И.Ю. Хамитова // Журнал практической психологии и психоанализа. – 2004. - № 4. – С. 26-42.

Стаття надійшла до редакції 24.10.2014 р.